

Iskaja vsak četrtak
in velja s poštnino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na doma
na celo leto K 4.—
na pol leta „ 2.—
na četrt leta „ 1.—

Maročnina se pošilja
upravnštvu v tiskarni
sv. Cirila, korodška
ulica št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Politični kateh. in
šolski kateh. št. 1. List se
pošilja do odpovedi.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pecemski listi dobi
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Bokopisi se ne vra-
tajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldne.

Štev. 46.

V Mariboru, dne 13. novembra 1902.

Tečaj XXXVI.

Okrajni zastopi.

Ker so se naši deželni poslanci zadnja leta ogibali deželnega zbora, začela je rasti drznost nemškonarodne večine vedno bolj in bolj. Saj se ji ni trebalo bati, da bi ji kdo izpraševal slabo vest. Da nemška deželno-zborska večina tudi v bodoče ne bode mirovala z uničevalnim bojem proti Slovincem, naznanjajo že sedaj njeni pristaši. Prvi smrtni udarec hočejo zadati Nemci v deželnem zboru okrajnim zastopom, ker s tem upajo vsekati tudi Slovincem nove rane.

Že v zadnjem zasedanju deželnega zbora je stavil celjski poslanec Stallner predlog, s katerim bi se upliv trgov in mest pri volitvah v okrajni zastop razširil na škodo kmetijskih občin. Ako bi njegov predlog bil potrjen za postavbo, izgubili bi Slovenci skoro vse okrajne zastope na nemške tržane in meščane. Toda presvitli cesar Stallnerjevega predloga ni potrdil.

Opomniti pa moramo, da Nemci na Spodnjem Štajerskem največ zaradi tega hrepenijo po vladi v okrajnih zastopih, ker bi radi dobili po njih okrajne šolske svete v svoje roke. Okrajni zastop voli namreč člane okrajnega šolskega sveta. Ko pa bi imeli Nemci okrajne šolske svete v rokah, nastavljal bi po naših šolah le nemčurske učiteljske moči, slovenske šole bi preustrojali v nemške šole, in tako bi imeli najboljšo sredstvo, da ponemčijo v kratkem celi Spodnji Štajer.

Ker cesar ni potrdil Slovincem škodljivega Stallnerjevega predloga, tuhtajo sedaj

Nemci, kako bi mogli na drug način dobiti okrajne šolske svete v svoje grabežljive roke. Zastopnik ptujskega mesta dr. Kokoschinegg je bil tako nepreviden ter na volilnem shodu v Ljutomeru, 5. t. m. razkril nemške nakane. Rekel je, da po dosedanjih določbah ni mogoče več nekaterih spodnještajerskih okrajnih zastopov, n. pr. celjskega, dobiti v nemško last. Zato nameravajo staviti nemški poslanci spodnještajerskih mest in trgov predlog, naj se okrajni zastopi odpravijo. Na njih mesto pa naj stopijo cestni odbori, ki bodo skrbeli za ceste, kakor sedaj okrajni zastopi.

A kaj bo z okrajnimi šolskimi sveti? Tudi ti se bodo odpravili in učitelji se bodo nastavljali od nemškega deželnega šolskega sveta v Gradcu. Na ta način se bo doseglo, kar se s Stallnerjevim predlogom ni doseglo: Slovenske šole in z njimi slovenski narod bodo izročeni na milost in nemilost Nemcev. Ako bi se ta nemška nakana posrečila, položili so nas Nemci s tem na smrtno posteljo!

Ta nemška nakana pa ni samo proti Slovincem naperjena, ampak tudi proti pravici ljudstva. Ljudstvu se hoče prišoliti vzeti zadnja beseda! Nadalje bi imelo ljudstvo pač pravico vse plačevati pri šoli, a nič govoriti. Proti taki nemški pohlepnosti se mora vzdigniti vse ljudstvo, ki še ima kaj ponosa v sebi, ter slovesno ugovarjati!

Nemški poslanci vse poskušajo, da bi škodovali Slovincem in jih kmalu ponemčili. Pri tako nevarnih nasprotnikih bi morali biti naši deželni poslanci s podvojeno skrbjo

čuječi. Ako bi mirno ostali še nadalje doma ter si niti upali med ljudstvo niti v deželni zbor, da odkrivajo nemške hudobne nakane pred celo javnostjo, ne bi slovenski stvari ničesar koristili.

Državni zbor.

Dunaj, 11. novembra.

Burni prizori.

Krščanski socijanci so pri zadnjih volitvah za nižjeavstrijski deželni zbor (na Dunaju) sijajno zmagali. Ne le vsi poslanci na kmetih so njihovi pristaši (21), tudi v Dunajskem mestu, ki pošlje v deželni zbor 21 poslancev, so precej pri prvi volitvi pretečeno sredo dobili 20 sedežev. Dunajsko notranje mesto voli 6 poslancev; ti so bili do zdaj vedno sami židovi in židovski pristaši. Letos so prvokrat krščanski socijanci podrli to judovsko trdnjavo in izvolili z veliko večino glasov 6 krščanskih poslancev. Le v X. okraju: Favoriti, ni dobil krščanski kandidat Prohaska pri prvi volitvi 5. novembra nadpolovične večine glasov. Tu so si stali nasproti trije kandidati: Prohaska, jud in socijalni demokrat dr. Adler in nek Čeh. V 10. dunajskem okraju prebiva silno veliko Čehov. Nobeden izmed teh 3 kandidatov ni dobil absolutne večine glasov. Priredila se je torej v petek 7. novembra nova volitev med Prohaskom in dr. Adlerjem. Od 15.000 volilcev jih je prišlo na volišče nekaj nad 12.000. Priprave za to volitev so bile veličanske. Obe stranki, krščanska in mokrasko-

Listek.

Tolažba v smrtni uri.

Resnična povest; spisala Micika Šk—c.

I.

Kresni dan je padel Kruljc s črešnje za hišo ter se ubil. Mati Kruljka je postala vdova. Kdo bi verjel, da bo žena, že precej priletna, mislila še kedaj na možitev; pa vendar je bilo tako. Ljudje so ji sicer odsvetovali, pa ona je ostala pri svojem prvem sklepu, češ: »Če ni gospodarja pri hiši, gre vse narobe; čemu se bom sama ubijala!« Otrok z rajnkim nista imela več nego samo enega fanta, Tomažka, ki pa je bil ob očetovi smrti star šele kakih devet let. Akoravno mlad in še slaboten, je že vendar pri hiši precej pomagal. Opravljal je službo pastirja. Kakor se je že omenilo, Kruljka je ostala pri svojem sklepu, se zopet in to prej ko mogoče omožiti in preložiti polovico svojih križev in težav na moževe rame. Vse odsvetovanje ni pomagalo nič.

Pri hiši pa je služil tudi hlapec Matevž že mnogo let. Pri delu je bil prav priden in za premoženje svojega gospodarja oziroma gospodinje je skrbel tako, kot bi bilo njegovo. Vdova Kruljka je dobro poznala njegove za-

sluge in nihče se ji ni tako pripraven zdel kakor ta hlapec. Vajen je že bil pri hiši, vsakdo mu je bil znan in tako je bila Kruljka trdno prepričana, da bo še tem bolje gospodaril, ko se bo za lastni prid ukvarjal.

Ni še preteklo par tednov, kar so stikali ljudje glave po fari in si nekaj skrivaj šepetali. Nekateri so delali modre obraze, drugi so se zopet porogljivo smejali. Kaj je bilo? Cenjeni bralec bo gotovo že uganil, da se moči Kruljka s hlapcem Matevžem. In to je dalo povod, da so si ljudje zopet enkrat brusili jezike. Posebno prepirljive stare babnice, katerih pač nikjer ne manjka, so imele mnogo dela.

Prišel je dan poroke. Jedlo in pilo se je, kar je premogla hiša, godci so igrali in vriskali ter tako za par desetakov oglehotali poročenca. Sedaj sta bila mož in žena.

Odkar je bil novi gospodar pri hiši, šlo je res vse bolje izpod rok. Živina v hlevu se je pomnožila, njive so bile dobro obdelane in posejane, travniki lepo očejeni in pognojeni, in Kruljc je bil edini v vasi, ki še ni iz svojega gozda prodal nobenega klina, odkar je jel gospodariti. Sosedje so djali, da bo nemara še boljši kot rajnki, stare klepetulje so pa kar zijale od zavisti in se tolažile s tem, da imajo nekateri ljudje srečo že na tem svetu in pristavljale hinavsko: »Bog ve,

kako pa se jim bo godilo na onem svetlu!«

Le nekaj so ljudje grajali na novem gospodarju, namreč, da ni mogel trpeti malega Tomažka, akoravno je bil deček ubogljiv in marljiv. Za vsako najmanjšo stvarico ga je tepel, in če mu je žena včasih dejala, naj ne ravna pretrdo z njim, ker je še deček mlad, in da ga lahko prestrogo držanje pokvari ter mu vzame veselje do vsakega dela. »Kaj mu boš dajala potuho!« se je vselej obregnil. »Dokler je mlad, moramo mu izbiti iz glave vse muhe; ko bo starejši, bo prepozno.« Ubogi Tomaž odsej ni imel doma nobene prijetne ure več. Kadar je prignal zvečer živino domov, je vedel dobro, da bo zopet tepen, akoravno ni ničesar pregrešil. In to je storilo, da se je vedno bolj ogibal svojega doma. Ako je kdo ubogega dečka miloval: »Jeli Tomažek, rajnkega očeta ni več; ta je le pisan oče, se je jel deček jokati, da ga niso mogli utolažiti.

Nekega večera je že davno odzvonilo Ave Marijo — pa Tomaža še ni z živino od nikoder. Gospodar je godrnjal kakor po navadi in se rotill, kako ga bo, in celo ljubezniva mamica je djala, da je fant res nekoliko svojeglaven. To je šele podkurilo Matevža. Vzel je dolgo brezovko in djal: »Paglavec je pa že zopet zaspal in pustil živino v škodi! Danes ga pa naklestim, da bo pomnil nekaj

judovska, ste napeli vse moči, da zmagate. A zmagal je krščanski socijalec Prohaska z neznatno večino 39 glasov. Čehi so mu pomagali do zmage. Med volitvijo so nastali grozni prepiri in tepeži med obema strankama. Vsaka je očitala drugi goljufijo. V seji 11. novembra je vložil mokrski poslanec Pernerstorfer interpelacijo na ministerskega predsednika: »Kako more vlada gledati mirno, da se judom in mokračem godi tolika krivica.« Dr. Körber je precej vstal in odgovoril, da se bo vpeljala natančna preiskava. Trdil je pa, da so mokrači metali iz neke delavske hiše šipe in stole na krščanske volilce. Že med to ministersko izjavo je nastal nepopisen kreg in hrup med krščanskimi socijalcem in judovskimi mokrači, tako, da je moral minister za nekaj časa obmolkniti. Toda vrisč je bil še večji, ko je judovski mokrač Pernerstorfer zahteval, naj se precej začne obravnavati radi te izjave ministerskega predsednika. Pernerstorfer je imenoval v tem svojem govoru krščanske volilne priganjače: krščanske lovske pse. Psolve, katere so padale od strani mokračev na krščanske socijalece, so tako grozne, da se ne smejo ponavljati v poštenu družbi. Ta strašanski hrup je trajal dolgo, dolgo časa. Se ve: Židove in njihove mokraške zaveznike strahovito boli, da so celó v cesarskem mestu Dunaju popolnoma pobiti.

Razprava o Körberjevem govoru.

Dr. Körber je precej v prvi seji zdajšnjega zborovanja podal nekaj načrt postav, po kateri se naj napravi mir med Čehi in Nemci. Toda prvi niso s to vladno izjavo zadovoljni in so zahtevali, da se začne razgovor o besedah ministerskega predsednika. Pri tej priložnosti tožijo Čehi nad krivicami, katere njim prizadevajo Nemci. A oglašili so se k besedi tudi poslanci drugih slovanskih narodnosti. V imenu Slovencev je govoril dr. Ploj ter očital vladi, kako zanemarija Slovence, osobito na Spodnjem Štajerskem in Koroškem ter ugovarjal nakani vlade, da hoče mir narediti le na Češkem. Isto se mora zgoditi tudi po drugih deželah, kjer prebivajo Slovani. Poslanec Bianchini je pojasnjeval krivice, katere morajo prenašati Hrvati v Dalmaciji, kjer je v zadnjem času laške šole nadzoroval bivši italijanski minister Rima in kjer se je visokošolcem prepovedalo pevati hrvatske pesmi. Ta razprava se še nadaljuje. Danes se še prav nič ne ve, kako se konča ta zadeva. Čuje se od ene strani, da hoče vlada odgoditi državni zbor za dalje časa, dokler se ne dogovori nekako premirje med Čehi in Nemci. Priča-

kuje se, da bo dr. Körber pojasnil svoje besede z dne 16. oktobra.

Delopust v Galiciji.

Zadnja leta sem so se rusinski, pa tudi poljski kmetje v Galiciji maščevali nad tamšnjimi grajščaki s tem, da niso hoteli po prejšnji ceni delati ob času žetve. Nastali so po nekaterih krajih nemiri; mnogo ljudi se je pozaprló. Radi teh poljskih nemirov so vložili poslanci Daszinsky, Breiter in Romanscuk nujne predloge, v katerih so zahtevali natančno preiskavo teh dohodkov. Štiri dni je trajala razprava, v kateri so zastopniki raznih strank očitali nelepe stvari eden drugemu.

Mučenje vojakov.

Češki poslanec Klofač je v nekem nujnem predlogu navedel več slučajev, kako trdosrčno ravna vojaški zdravniki z vojniki. Če je kateri vojak se tako nevarno bolan, ne sme v bolnišnico, temveč mora spolnovati vse težavne dolžnosti svojega stanu. Mnogo jih radi tega tudi umrje. Isto so trdili tudi drugi poslanci. To pa je deželno-brambovskega ministra hudo spekle. Dolžil je poslance, da vojske obrekujejo. Vsled teh besed je nastal v zbornici velik hrup in živahen ugovor proti deželno-brambovskemu ministru, ki se je ponovil, ko je minister v drugič dolžil nekatere poslance krivice, katero delajo vojaškim oblastnjam. Sprejeli so se pa soglasno vsi predlogi Klofačevi, v katerih se zahteva, naj se z vojniki ravna po človeško.

Več vojakov.

Vsako leto se je do zdaj jemalo k vojakom po 103.000 mladeničev. Vlada pa zahteva zdaj, naj jih sme jemati po 125.000, toraj 22.000 več, kakor prej. Nadalje predlaga, da se naj pokliče pod orožje po 6000 nadomestnih rezervnikov, od katerih se jih bo po prvem letu odpustilo 2000 domu, po drugem letu zopet 2000 in po tretjem letu tretja tretjina z 2000. Vlada se izgovarja s tem, da so druge države, n. pr. Nemška, Ruska, Francozka in celó Italija zadnja leta povikšala število vojaških novincev; le Avstro-Ogerska je znatno zaostala. O tem novem krvnem davku so imele razne stranke svoja posvetovanja. Toda nobena stranka se ni izjavila za to vojaško zahtevo. Tudi poslanci združenega slovanskega centra in hrvatsko-slovanskega kluba so se o tej vladni zahtevi posvetovali. Tu so se slišale jako trpke besede proti temu vladnemu predlogu.

Nujni predlogi.

Po opravljenem redu poslanske zbornice se morajo nujni predlogi, katere podpiše 20

poslancev, obravnavati pred dnevnim redom, če to zahtevajo dotični poslanci. Zdaj je vloženih nad 30 takih nujnih predlogov. Če poslanci-predlagatelji ne odstopijo, bo obravnave o teh predlogih zavirale kolesa državnega zbora, da pač nihče ne more preračunati, kedaj se bo mogla zbornica pečati z državnim proračunom za l. 1903, z Ogersko pogodbo in drugimi važnimi računi.

Ministrski predsednik je govoril.

V torek, dne 11. novembra so pričakovali vsi poslanci, da bo segel v debato dr. Körber. To je res tudi storil. Nastal je pa začetkoma njegovega govora grozen hrup med Čehi, da dolgo ni mogel začeti. Omenjal je, da državni dohodki rastejo enako, kakor se množijo državni stroški. Trdil je, da je avstrijska vlada vse storila, kar je bilo mogoče, da varuje koristi naše države. Obširneje je govoril o miru, ki naj vlada med Čehi in Nemci ter ugovarjal trditvi čeških govornikov, da bi njegova vlada hotela škodovati češkemu narodu. Jugoslovanov ni omenjal, čeravno sta dr. Ploj in Bianchini povdarjala potrebo, da mora modra vlada pravico dati ne samo enemu ljudstvu v državi, ampak vsem narodom. Obljubil je, da bo vlada na vso moč podpirala potrebščine delujočih stanov. Večkrat je omenjal, da se bo na vso moč prizadeval, storiti vse, da se mir doseže na Češkem. Nemški poslanci so k sklepu govora ploskali — Čehi pa ugovarjali.

Politični ogled.

Volitve v mestnih skupinah na Spodnjem Štajerskem so, kakor je bilo pričakovati, končane z uspehom za Slovence neugodnim. V celjski mestni skupini imajo Nemci 343 glasov, za okolu 100 več kakor zadnjič. Moric Stallner je dobil 707 glasov, slovenski kandidat dr. Karlovšek 364 glasov. L. 1896 je dobil Stallner 568 glasov, Slovenec D. Hribar 318 glasov. V Mariboru je s 730 glasovi izvoljen nemški kandidat Karol Pirmer. Slovenci sploh niso postavili kandidata. V mestni skupini ptujski je zopet izvoljen nemški kandidat dr. Kokoschinegg s 503 glasovi, slovenski kandidat dr. Ploj je dobil 229 glasov. L. 1896 je dobil v tej skupini slovenski kandidat 247 glasov, nemški 364; slovenski glasovi so torej nazadovovali, česar menda ni nihče pričakoval. V okraju Slovenji Gradec je zmagal Nemeček (?) Jožef Lenko z 221 glasovi, slovenski kandidat dr. Mayer je dobil 54 glasov. — Na

časa. Saj pravim, če človek ni povsod sam zraven, pa gre vse navskriž, nikdo se za nič ne briga.« Šel je gledat. Na pašniku se je pasla živina. Mladi junec je predrl ograjo in se zmuznil na sosedovo deteljo. Kruljc je pa klical Tomaža, ali fanta ni bilo od nikoder. Nevoljno je renčal: »Nemarnost, ali spi ali se pa brezovke boji; le počakaj, boš že prišel domov, potem pa bova plesala! Kako lahko bi se bil junec preobjedel in tudi sosedu bo treba povrniti škodo.«

Minula je noč, prišlo jutro, Tomaža le še ni bilo domov. Mater je začelo skrbeti in prosila je moža, naj bi ga šel iskat, morda se mu je pripetila kaka nesreča. Ta pa ji je zaničljivo odvrnil: »E pojdi, pojdi, kaj se mu bo neki zgodilo? Lenuh se potepa okrog; kadar bo lačen, bo že prišel domov.« Toda ni bilo tako. Tomaža ni bilo k hiši. Kruljc se za to ni mnogo zmenil, le to ga je jezilo, da si je moral najeti pastirja. Mati pa je jokala in mu očitala: »Ti boš kriv, če se fantu kaj pripeti; ti ga boš imel na vesti in Bog ga bo tirjal od tebe!« In od te ure je zginil mir in sloga iz te hiše. Mati, akoravno se prej ni mnogo brigala za svojega sina, ni ga mogla pozabiti in zmerjala je svojega moža. Vsakokrat, kadar mu je zinila katero o Tomažu, se je jel hudovati, razgrajati in preklinjati, ter da je on sedaj gospodar v

hiši. Sedaj ji je postalo žal, da se je možila. Hudobni jeziki klepetulj pa so se veselili, in ako sta se dve teh srečale, ušel jima je pomenljiv nasmeh, ali pa sta staknili glave in iz ust je šlo: »Vidiš, vidiš, saj sem rekla, da ne bode sreče.« Fantje pa, ki so imeli prejšnjega hlapca na piki, da se je tako bogato oženil, so pa zapeli pod oknom:

Zakaj s' se mogla omožiti!
Mogla si moža dobit.
Zdaj pa 'maš moža,
— — — — —

Razprtija med obema zakonskima je pa imela še druge posledke. Mož je opuščal delo, rad zahajal v krčmo in popival, od začetka bolj skrivaj, pozneje pa vedno huje in očitnejše. Nič niso pomagale Kruljkine prošnje, naj ne zapravlja, in ne peha njo in sebe v revščino. Število glav v hlevu se je že zmanjšalo in tudi v kašči se je poznalo, da ni več one varčnosti pri hiši, kakršna je bila prej. Kruljc je prodal vse, kar se je le dalo odnesti ali odgnati od hiše, in ko ni imel ničesar več prodati, pil je na prihodnjo žetev. Ali človek obrača, Bog obrne. Nekega popoldne so se privlekli črni oblaki, in debela toča se je vsula na polja. Žitna polja, ki so se tako ponosno dvigala, bila so popolnoma uničena. O ubogi Kruljc, ti si zapil žito,

predno si je žel, ali sedaj boš komaj toliko dobil, da poplačaš dolg, kaj boš pa sejal? Kruljkina nesreča je dospela do vrhunca. Sin se je zgubil, premoženje se krči. Prehuda žalost in preobilne skrbi so ji nakopale bolezen, ki jo je spravila v postelj, iz katere ni več vstala. Dolgo je bolehal in ko se je približala jesen, je zapustila ta svet in odšla k svojemu prvemu možu.

Kruljc je bil sedaj sam, nihče mu ni delal napotja. Z ostalim premoženjem je delal kakor se mu je zljubilo. Popival in prodajal je, kolikor je mogel, češ: »Predno vse poženem, bom že tako umrl in potem ne potrebujem ničesar več.« Pa revež se je goljufal. Premoženje je skopnelo kot sneg in drugega mu ni ostalo kot ponošena obleka. Krčmarji, ki so ga prej zelo hvalili in mu dajali piti, kolikor je hotel, so mu pred nosom zapirali vrata in ako je bil nadležen ali siten, so ga postavili pod kap, kjer je premišljeval minljivost tega sveta. »Kaj mi je storiti?« je javkal ob takih slučajih. »Zima se bo približala, vgrizniti ne bom imel kaj in obleči tudi ne, živ pa ne morem pod zemljo. Kaj bo, oh, kaj bo z menoj!«

(Konec sledi.)